

ROMSICS IGNÁC

A gazdagparasztság és a forradalmak kora (Két forrás a XX. századi magyar parasztság politikai tudatához)

A két forrás, melyeknek 1914, ill. 1917 és 1920 közötti időszakokkal foglalkozó részeit közöljük, különbözőféleképpen keletkezett. Csonka Mihály kiskunhalasi tanyás-gazda írása formailag önéletrajz, visszaemlékezés, melyet 1950–51-ben készített a kiskunhalasi múzeumigazgató (Nagy Czirok László) kérésére. Csonka 1813-ban született nagyapja küzdelmes életével indítja munkáját, majd szüleitől és testvéreitől szól. Saját élettörténetét a megírás idejéig, az 1950-es évek elejéig meséli el. Írása, mely elsősorban néprajzi és agrárgazdasági megfigyelésekben bővelkedik, gépelve 208 oldal, kéziratban több füzet. Eredetije a Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattárában található, hiteles másolata pedig a kiskunhalasi Thorma János Múzeumban (leltári szám: XXX/4734.).

A külsőböcsi (Borsod megye) öreg Gyükér József idős korában, 1860 körül spontán kezdte írni a család történetét. Röviden, amennyire emlékezete engedte, visszatekintett az 1700-as évek végéig. Fia, Gyükér József 1880-ban vette át tőle a tollat. Valószínű, hogy néhány hetes-hónapos késéssel, esetleg a téli hónapokban, de mindvégig eredeti feljegyzések alapján írt, ugyanis a termésre és az időjárásra vonatkozó adatai rendkívül pontosak. A közölt részletet is ő írta, unokája (fia az első világháborúban meghalt) 1932-ben lépett nagyapja nyomdokaiba. Ez a forrás tehát formailag krónika, napló. A kézirat eredetije Sárospatakon, a Tiszáninneni Református Egyházkerület Gyűjteményében, hitelesített gépelt másolata pedig a Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattárában (leltári szám: E.A. 4410) található.

A keletkezéstörténeti különbözőség ellenére mindkét forrás teljes mértékben őszintének és megbízhatónak, s ennyiben autentikusnak tekinthető. Gyükér krónikája esetében ez bizonyításra sem szorul, hiszen spontán és az eseményekkel közel egyidőben íródott. Csonka szavahihetőségét pedig a felkérés körülményei valószínűsítik. Csonka Mihály ugyanis nagybátyja volt Nagy Czirok László múzeumigazgatónak, s teljes mértékben megbízott benne. Tudta, hogy munkája nem az ötvenes évek nyilvánossága elé, hanem – legalábbis egyelőre – a városi múzeum egyik polcára fog kerülni.¹ Ezért – a forrás erről bárkit meggyőzhet – a politikáról is őszintén írt.

A két szerző anyagi-gazdasági helyzete azonos vagy legalábbis hasonló volt. Apja 1910-es halála után Csonka Mihály 73 kat. h. földet örökölt, s ezt lényegében az 1930-as évek végéig, amikor három gyermeke között a birtok tovább osztódott, meg is tartotta. A 73 hold jórésze szántóföldi gazdálkodásra alkalmatlan homokos, szikes és mocsaras terület volt, amelyenhez a neoabszolutizmus kori tagosítás és határfelosztás során viszonylag

¹ Vorák József kiskunhalasi múzeumigazgató közlése.

olcsón és könnyen lehetett jutni. Mindamellett idénymunkákra (például aratásra, kaszálásra) Csonka rendszeresen alkalmazott részeseket vagy napszámosokat, s ha állatállománya úgy kívánta, gulyást és bérest, sőt nyaranta néha szolgálót is. Már nagyapja is „árult”, Csonka pedig rendszeresen termelt piacra. Gazdasági-társadalmi helyzetét tekintve tehát Csonka Mihály a gazdagparaszti lét valamely alsóbb gráduán élt. Életmódja mégsem vált el élesen a középparasztságra jellemző életviteltől. Egyfelől feleségével, gyermekeivel, s 1906-ig szüleivel együtt maga is dolgozott, másfelől a piacra vitt dinnye, szőlő, gyümölcs, baromfi, tejtermék árából alapvetően nem „felhalmozott”, hanem a család neoabszolútizmus kori földvásárlásához felvett kölcsönt és annak kamatait törlesztette.

Nincs ilyen pontos képünk a Gyükér család századeleji gazdasági helyzetéről. Öreg Gyükér József egy négygyermekes féltelkes jobbágycsalád legifjabb tagja volt, aki az 1808-as Urbariumban családi vagyonként kimutatott féltelkenyi birtokot és ismeretlen mennyiségű remanenciát a későbbiekben növelni tudta.² Gyükér József, aki a közölt részletet írta, 1880-ban saját házat építtetett magának, de 1891-ig szülei birtokán gazdálkodott. Ekkor „néhány hold” földet vett, s 1897-ben megkapta apja birtokának felét, melynek nagyságát nem ismerjük. A közölt részletből is kiderül, hogy az első világháború kirobbanása idején 2 lovat, 2 téhenet, pár sertést tartott, s mintegy 20 hold földet gabonával, árpával, búzával és rozssal vetett be. Ezen kívül volt kukoricaföldje, lucernása, veteményeskertje, s 900–1200 liter bort termő szőlője. Ez a birtok elég nagy volt ahhoz, hogy gazdája csak ezzel foglalkozzon, s ebből jól megéljen, s elég kicsi ahhoz, hogy szükség esetén (1919-ben) az egyébként alkalmazni szokott cseléd munkaereje nélkül is megművelhető legyen. Az árviszonyok pontos és rendszeres közléséből arra következtethetünk, hogy Gyükér is termelt piacra. Aligha tévedünk tehát nagyot, ha Gyükér Józsefet – Csonkához képest – a paraszti lét egy-két fokkal alacsonyabb kategóriájába soroljuk, s a gazdagparasztság legelső, esetleg a középparasztság legfelső rétegéhez tartozónak véljük.

A két forrás egyik legfeltűnőbb közös vonása, hogy politikáról viszonylag mindkettőben kevés szó esik. Csonka írásában a hadifogság viziontagságainak leírása és különféle néprajzi vonatkozású megfigyelések, Gyükérében a gazdálkodás mindennapjaival és az időjárással kapcsolatos tudósítások dominálnak. Ez nyilvánvalóan a politika iránti hagyományos paraszti közömbösségből és alacsony műveltségi szintjükből eredt. A paraszti lét legelső fokain élők (cselédek, napszámosok, törpebirtokosok) hasonló típusú önéletrajzainak és önvallomásainak a tükrében azonban a kevés is soknak tűnik. Az egyszerű (nota bene: nem veterán és nem népművész!) földmunkás-napszámos önéletrajzíróknak ugyanis alig vannak emlékeik a kor politikumáról.³ Ilyen relációban Csonka és Gyükér politikai

²Lásd erre *Varga János*: Öreg Gyükér József krónikája. 1781–1866. Agrártörténeti Szemle, 1964/3–4. sz. 453–572.

³Tanulságos ilyen szempontból az „Emlékiül hagyom...” c. kötet (Szerk.: Hoppál Mihály, Küllös Imola, Manga János. Bp. 1974) 1945 előtt és 1945 után egyaránt egyszerű mezőgazdasági munkásként dolgozó visszaemlékezőinek az írásait megvizsgálni. Itt a két legpregnansabbat idézzük. Bújdosó Mihály: „Vége volt az első világháborúnak, de nyoma is lett. Az én drága feleségem szeretőtartó lett, mivel itthon orosz katona volt a munkához.” Kanfi Horváth István: „1919 január utóján hazakerültem, vissza édesanyámékhöz. Mindenáron veres katona szerettem volna lenni, de a mostohám nem engedett. Azt mondta: Tessék dolgozni! Nem leszünk kommunisták!”. De utalhatunk Küsmödi Bálintra is, aki ugyan a korról igen részletesen foglalkozik élettörténetében, de annak politikumáról már szintén alig van mondanivalója. (Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattára. Lelt. sz.: 5905.)

tudata formailag fejlettnak mondható, hiszen ők Tisza István, első világháborús politika, polgári demokratikus forradalom, Tanácsköztársaság, fehérterror, konszolidáció fölött egyaránt ítélekeznek. Formailag, mert a két munka talán legfeltűnőbb közös eszmei-ideológiai jellemzője a két forradalom, de legalábbis a Tanácsköztársaság megkérdőjelezése és elutasítása, ill. a húszas évek politikájának igenlése. Érdekes, s a reprezentált paraszti rétegekre szerintünk jellemző, hogy nem a Tanácsköztársaság helytelen vagy vitatható intézkedéseit kritizálják, hanem magát a forradalmat és en bloc utasítják el. Tették ezt annak ellenére, hogy a Tanácsköztársaság szocializálási rendelete rájuk mint 100 holdon aluli birtokosokra nem vonatkozott. Álláspontjuk – alapvetően – egyrészt az ország nehéz gazdasági és katonai helyzetében, s az ezzel kapcsolatos rekvirálásokban, másrészt a magántulajdon sérthetlenségébe vetett évszázados paraszti hit szétrombolásában leli magyarázatát. Előbbi közvetlenül érintette anyagi helyzetüket és gazdálkodásukat, utóbbiból pedig – nem alaptalanul – azt a következtetést vonták le, hogy a 100 holdas szocializálási határ csak ideiglenes állapot, s előbb vagy utóbb a kisebb birtokokra, tehát rájuk is sor kerül. Csonka tudatában például a Tanácsköztársaság és a román megszállás közé azért került egyenlőségjel, mert mindkét esetben katonákat kellett fuvaroznia. Gyükér a Vörös Hadsereget, a cseh–román megszálló csapatokat, s a „nemzeti hadsereget” hozza közös nevezőre – többé-kevésbé hasonló megfontolásokból, s nem differenciál a vörös csapatok és az ellenforradalmi különítmények végrehajtotta akasztások között sem. Mindkettőt elítéli. Véleményformálásukban tehát saját anyagi lehetőségeik milyenségének volt döntő szerepe. Többek között a húszas évek is ezért kaptak kedvező minősítést.

A két szerző politikai tudata mindamellett nem azonos fejlettségű. A politikához való viszonyát – némi túlzással – Csonka így fogalmazza meg: „Telt múlt az idő, mint rendesen, mi parasztek nem sokat törődünk a politikai helyzettel, nem érdekelt bennünket, meg volt ami kellett a háztartáshoz, mi kell egyéb, bántuk is mi ki a miniszter, örültünk, hogy vége a háborúnak és itthon vagyunk a családi körben. Elmúlt a tél, jött a tavasz, később halljuk, hogy a Károlyi kormány lemondott, jól van, lesz másik, lett is.” Őnéletrajza egyértelműen bizonyítja, hogy ennyire azért Csonkának sem volt mindegy, Gyükér politikai tudata azonban valóban fejlettebb, differenciáltabb és ideologikus elemekkel telítettebb. Gyükér tágabb perspektívában szemlélte saját helyzetének változásait, mint Csonka. Volt – ha nem is önálló – véleménye Tisza István politikájáról, az I. világháború okairól és kimeneteléről, melyeket Csonka nem, vagy csak sokkal rövidebben és elnagyoltabban érint. Az 1920-as éveken belül Gyükér megkülönbözteti a gazdaságilag számára előnytelen hatalomrajtást, s az előnyös konszolidáció időszakát. Csonka írásában – ezzel szemben – már 1920 – nyilvánvalóan hamisan – a gondtalanság és az anyagi jólét kezdeteként jelenik meg. A századeleji paraszti kultúrszintnek megfelelően Gyükér magyarázataiban a modern állami tömegpropaganda racionális érvei és a hagyományos népmesei megoldásokra emlékeztető elemek (Magyarország és az ellenséges hatalmak fehér-fekete alapon történő megítélése, a végzettszerűen megjelenő Amerika stb.) keverednek.

E különbségek egyik oka nyilván az lehet, hogy Gyükér az eseményekkel csaknem egyidőben írta krónikáját, Csonka pedig mintegy 30 év távlatából tekintett vissza. Az érdekesebb, s szerintünk fontosabb ok azonban a két szerző családjának – a többé-kevésbé azonos anyagi-gazdasági helyzet ellenére – különböző történeti útja. Csonka

Mihály zsellérsorsú kisparaszt nagyapjának és szüleinek energiáit a nagyobbreszt homokos, szikes 140 hold megszelídítése, a természettel folytatott Kiskunságban általános harc kötötte le. Nemcsak az ún. nagypolitika esett kívül látókörükön, hanem helyi méretű politizálásra sem volt alkalmuk, s valószínűleg kedvük sem. A 140, majd 73 hold egy 25 ezer fős mezővárosban nem jelentett egyben komoly társadalmi rangot is, s városi képviselőtestületi tagságra sem predestinált. A Gyükér család gazdasági felemelkedése – ezzel szemben – helyileg társadalmi státusemelkedéssel párosult. Öreg Gyükér Józsefet két ízben is, 1836-ban és 1885-ben bíróvá, a falu első emberévé választotta a közösség, melyben élt. Szerzőnk ugyan csak a kisbíróságig vitte (a századvégen nagybátyja, Gyükér Sámuel volt a falu bírója), falun belüli „előkelő” társadalmi helyzetét azonban jól szemlélteti, hogy a környéken zajló hadgyakorlaton résztvevő Ferenc Józsefet és kíséretét 1881-ben ő látta vendégül frissen épített házában. Nyilvánvaló, hogy a Gyükér család helyi méretű politizálása együttjárt az ország életének fokozottabb figyelésével, s hogy a két dokumentum lényegi azonosságain belüli („szint”) különbségeket részben ezen eltérő történelmi múlt és társadalmi szerep magyarázza.

Mindkét forrásból összefüggő részletet, ill. részleteket közlünk. Gyükér krónikájának 1914 és 1920 közötti részét teljes terjedelmében adjuk közre. Csonka önéletrajzának közlésekor ettől azért tekintettünk el, mert I. világháborús kalandjaival és az orosz népelet különféle aspektusaival közel 100 oldalon foglalkozik. Ezért egyrészt munkájának csak szűkebb, 1917 és 1920 közötti részét közöljük, másrészt néhány érdektelen és terjengős meditációját még ebből is kihagytuk. Rövidítéseinket szögletes zárójel közé tett három ponttal jelöljük. Az 1918–19-es forradalmakkal kapcsolatos „élményeinek” leírása azonban így is teljes. A célszerűség határain belül mindkét dokumentum közlésekor ortográfiai hűségre törekedtünk. Külön jelzés nélkül csupán az értelemzavaró ékezet-hibákat javítottuk ki, s néhány hosszú mondatot bontottunk fel, de a pont utáni mondat kis kezdőbetűjét ezekben az esetekben is meghagytuk.

I.

Csonka Mihály: Önéletrajz

[. . .] Ezerkilencszáztizzenhét úgy emlékszem április 12-ike volt, kitört az orosz forradalom, minket nem befolyásolt, mert innen úgy mint addig, az ottani népen sem látszott eleinte semmi változás, mikor lementünk a faluba, félórajárás a piacra, árultak ott mindent, nagy dézsa vaját, tejet, túrót, tojást a parasztnok (muzsikusok) kocsin hozták a leölt disznót, birkát, sőt marhahúst és ott a kocsifaránál letették a tőkét és mérték a húst szabadon, pedig mézszárszék is volt, miért nem lehetett ezt nálunk is megtenni, árulták a dohányt nyíltan, ez jó szokás volt, náluk mindenki vehetett azt amit akart, annyit amennyi kellett. Minden volt sok, abban az elnyomott cárizmus időben, és olcsó is volt, mikor már jobb idők voltak elmentünk másik bányához is érdeklődni, hogy van-e ismerős, a május elsejét aztán megünnepelték én éppen nem dolgoztam azon nap, mert éjeles voltam, jöttek oda aztán sokan a környék faluból, hozták a vörös és fekete zászlókat, sokféle nemzetiségű nép össze jött, orosz, tatár kirgiz, és az isten tudja még mi, a faluba aztán beszédet tartottak, igaz, hogy én nem sokat értettem belőle, ez is elmúlt, ment tovább minden a maga módja szerint, mint azelőtt. [. . .]

Karácsony, a húsvét és pünkösd úgy elmúlt majdnem is tudtunk rólla, de most a karácsony emlékezetes annyiból is, mert ilyent nem ért sok öreg orosz sem. lassan szálíngózott a hó, egyszercsak elkezdett a menny dörögni de úgy ám, hogy még nyáron is ritkaság, mondták is a ruszkek, no ez nem jó jel, valami rendkívüli fog történni rövid időn belül. hát ami azt illeti, történt is, mert állt a harc a

fehérek és vörösök között, de már azt is emlegették az oroszok, hogy a német is jön leverni a bolsevizmust, mi hittük is, nem is, elég az hozzá minket is nem akartak fizetni, csak dolgozni és dolgozni, így telt múlt az idő.

Egyszer aztán már hallatszott is az ágyúörgés jó messziről, de nem a német, hanem maguk az oroszok harcoltak egymás ellen. már akkor a Kerinckit emlegették mint az oroszok diktátorát, a cárt már előbb elűzték vagy tán ki is végezték, mi nem értettük az ő dolgukat, de láttuk hogy sehogy sem megy rendbe a dolog, valaki közülünk eltalálta, hogy szökjünk meg, úgysem fizetnek bennünket, nem érdemes itt tovább lenni, mert az ágyúszó mindig közelebb hallatszott, egy nap aztán összebeszélünk valami negyvenen, hogy még az éjjel meglögnék. ugyis lett, 1918 február 4-én hajnalba aztán a megbeszélt helyen, összeszedtük sátorfánkat, 42-en elis indultunk a bizonytalanságba, többen ott maradtak, még ők mondták várnak ami lesz. Voltak köztünk akik jól tudtak oroszul, de meg a tájat is jobban ismerték, sőt egy felvidéki tót fiú is volt köztünk, annak még térképe is volt, tudta merre kell menni, Poltovát emlegette arra ne menjünk, elindultunk aztán csikorgó hideg volt, egy vasút mellett, illetve a töltésen, amúgy nem volt sötét. bujkáló holdvilág volt, mentünk aztán előre ahogy a vasút vitt, már jó pár órát gyalogoltunk, igen nagy varjú károgaást hallunk mi ez miért kárognak erre a varjúk, látjuk ám, egyszer a ló dögöket, össze vissza nem messze a vasúttól, itt károgtak a varjúk lakmározták a lovak húsát, ember halottat nem láttunk, itt már harc lehetett előbb, arra következtettünk.

Mi aztán csak mentünk tovább, nem törődünk semmivel, lesz ami lesz, sokára aztán megvirradt, szép napos idő lett. mentünk mentünk jó délutánig, míg végre elértünk egy várost, itt a városházára mentünk adjanak szállást, adtak is egy jó nagy iskola féle épületbe, de mind nem fértünk el, így én negyed magammal egy paraszt háznál kaptunk szállást, még vacsorát [is] kaptunk, tejet, túrót, kenyeret, akik akor az iskolánál háltak, nem kaptak semmit, úgylátszott hogy olyan jobbmódú parasztek voltak a házigazdáink. két öreg volt csak, az öreg egy vastag bibliából olvasott még lenem feküdtünk, a földön szalmán aludtunk, jó meleg volt a szoba. Reggel aztán összemertünk és mentünk tovább, mondták az oroszok hogy merre menjünk, erre is sok szélmalom láttunk, mentünk aztán megint mostmár nem a vasúton, hanem egy rendes kövesúton, ez már város felé vezet, úgy délután el is érkeztünk egy nagy városba, Debálcevoába, mikor beérünk a város közepére, itt voltak orosz katonák, kérdik hogy hová akarunk menni, mondtuk aztán nekik honnan jövünk, előbb azt mondták menjünk vissza, de aki jól beszélt oroszul közülünk mondta hogy nem fizettek, már egy hónap óta csak dolgozni kellett, mit csináljunk hát veletek, mondtuk vigyenek lágerbe, no jó, azt lehet, hamarosan aztán vonatra ültünk, vitt aztán bennünket a gőzgép, négy orosz katona kísért el bennünket egy jó nagy városba, Kupiánszkiba, itt elhelyeztek bennünket egy helyiségbe, itt volt több magyar is már, innen kimehettünk a piacra is valamit venni, kaptunk enni is ebédet de mást nem, itt voltunk valami egy hétig, mikor tovább vittek bennünket, mostmár Harkovba, itt volt nagy fogolytábor, előbb itt is házakhoz tettek szállásra, itt láttuk aztán egyhelyen a hatalmas répa kazlakat, mely a foglyok számára volt levermelve, néhány nap múlva aztán bekerültünk egyik lágerbe, itt mindenkitől, illetve mindenkit beírtak számon szedtek, és úgy kaptunk élelmezést reggel jó répalevest, olajjal, és jó szárazrafőt kása, ebéd nem volt csak vacsora ugyan az mint a reggeli. [. . .]

Egyszer elvittek bennünket fürdeni, de milyen fürdő van ott, van egy jónagy terem ötven személy is elfér benne, nem ám kabinok és kádak, fenét, van a falból kiálló csapok sok körül középen padok, ahol le lehet vetközni a ruhákat a padokon hagytuk, akkor minden ember egy a falból kiálló csaphoz megy, ott van sok kisdézsza, minden ember fog egy dézsát, fa dézsza, és ereszti bele a meleg vagy hideg vizet, és mint otthon a lavorból szoktunk, megmosunk. ilyen fürdő van oroszországba, Harkovba, ahol öt hat emeletes házak vannak, akár nálunk Budapesten. vannak itt olyan magassarkú cipőjű, és parfümös illatú dárnák mintha nem is oroszországba lennék, nálunk valamelyik nagyobb városba volnánk. Egyszer meg az állomásra, rendelték ki, valami ötven voltunk, a vagonokból kirakni valamit, várunk aztán várunk, de nem volt mit kirakni. jött oda be vonat, de azon katonák jöttek. nagyon levoltak hangolva majdnem sírtak othagyták a frontot, de nem tudtuk kivenni fehérek voltak-e vagy vörösök (bolsevikok). mentek aztán széjjel ki merre látott, nem törődtek semmivel. ilyen felfordulás látszott. már akkor visszamentünk aztán a lágerbe, nem lett semmi munka az állomáson, én aztán egy este egyedül elindultam, az egyik állomásra arra amelyiken másfél héttel előbb a két cimborát otthagytam, az volt a szándékom hogy oda nemmegyek vissza, ahol voltam, hanem másut keresek helyet, azóta aztán már itthon többször elgondolkoztam, hogy hogy mertem én magam elindulni abban az idegen országban éjjel, mert este ültem fel a vonatra, de még aztsem tudtam milyen

város volt az ahol kikellert szállni csak gondolomra, volt ott az állomáson egy nagy víztorony, de volt ott sok helyen másút is, és mégis, talán természeti ösztön, nem tudtam mi vezényelt, de szépen megérkeztem pontosan úgy hajnal tájba, és most kérdezhetné valaki, hát hogy vitt a vonat pénzéért, á dehogya, mindenki ingyen utazott ott, nem kérdezte senki hová mégy, ki vagy, tudták, hogy magyar, vagy német fogoly nem törődtek talán senkivel, mikor aztán megvirradt, elindultam arra, ahol a két cimborá ott volt. találkoztam is az egyikkel, a Gáspár Lajossal, éppen árpát vetettek géppel három lóval, mondom aztán neki, hogy én otthagytam a gazdát, de vissza nem akarok menni. ő ajánlotta aztán hogycsak menjek délirányba ott lesz egy falu, ott próbálják helyet keresni, el is indultam a megadott irányba, ámbár nem láttam semmit. szép verőfényes nap volt, egyszer aztán kibukkant a falu, eddig olyan magaslaton jöttem, most egyszerre itt a falu a szélmalmaival együtt. úgyszemint, mintha egyszerre völgybe [érne] az ember, pedig csak hajlat volt, elkezdtem aztán házalni, most nem kéregetni, hanem munkát vállalni. kétsorházból állt a falu, de annál hosszabb, valami ötödik háznál aztán kaptam helyet egy özvegy asszonynál. [. . .]

egyszer aztán egy napon jönnek ám a falun keresztül valami tíz német katona lovon, no itt a germán mondták, már előbb is emlegették, hogy jönnek a vörösöket levérni, tehát már itt is voltak az én örömeimre. kiálltam az utcára mikor jöttek a németek, fehér zászló volt náluk, hívtak be engem is hogy ne lássanak, azt hitték hogy majd engem bántanak, meg sem láttak, mentek tovább, este aztán mikor megvolt a vacsora, mondják feküdjek le, én le is feküdtem, de ők nem, úgy hallottam aztán, mintha a padláson jártak volna. zörgés zörgés hallatszott erre is arra is, én nem aludtam csak lapultam, nyugodtan voltam, nem volt félteni valóm. azon gondolkoztam, hogy reggel itthagynom őket, én be megyek Harkovba a lágerbe, hogy itt mi újság van, később ők is lefeküdtek, úgy láttam a leendő vő is ott volt a rakodáson, mert arra következtettem, hogy valami dugni valójuk lehetett, gabona vagy más. reggel aztán mint máskor, nemlátszott semmi különös, de trágya halom nem úgy állt, mint előző napon. no gondoltam, ide valamit elrejtettek, én nem sokat törődtem vele, az ő dolguk, mikor aztán meg volt a reggeli, mondom az asszonynak mostmár én elmegyek, mondta hogy maradjak, de én már nem voltam hajlandó tovább maradni, úgy aztán adott három rubelt és jódarab kenyeret az asszony, én aztán útnak vettem magam arra amerről jöttem. odamentem aztán a Gáspár Lajoshoz. éppen fogasolta az árpát vetést vagy zabot, mondom neki, no jöj, szólj a másik cimborának is és menjünk Harkovba, én láttam a németeket bejönni ő nem látta. no jól van ő most nem jöhet, majd reggel. én aztán mentem magam arra az állomásra ahol jövetkor kiszáltam. mikor odaérek, már van valami harminc magyar, ott várják a vonatot. én is aztán közibük keveredtem, várni a vonatra. Jött aztán nem sokára egy tehervonat, arra aztán hamarosan felültünk, hozott aztán bennünket hazafelé a lágerbe. ez már ügyesett mintha hazafelé vit volna bennünket. örültünk a szabadságnak, jó este aztán odaértünk az állomásra, amelyiken ide jöttünk. ez olyan kisebb állomása volt Harkovnak, ez volt közel a lágerhez, volt ott valami négy állomás is. be aztán a lágerbe már akkor körül németek fogták a lágert, ők őrködtek. azon éjjel nemsokat aludt senki. mindenki izgatott volt, hogy mi lesz most már megyünk haza vagy sem, másnap aztán reggeli után elkezdtek a névsort olvasni, aznap, már egy transzportot útnak indítottak, én még nem estem bele, várni kellett a következő szerelvényre aznap aztán megjött a Gáspár Lajos is és a másik Földi Mihály cimborá, a következő tráncport aztán már minket is hozott hazafelé, igazhogy sokhelyen sokáig állt a vonat, mert jöttek a németek szembe. csakúgy özönlöttek egy állomáson. aztán volt szerencsénk látni hogy a németek hogy mészárolták le a kutyát, ha valaki mondta volna, nem hittük volna hogy ezek a művelt németek még a kutya húst is megeszik, pedig úgyvan ha már levágják, biztosan meg is eszik, hiszen ehettek volna marhát, birkát, disznót, ami tetszett volna nekik, hiszen akkor ők voltak az urak oroszországban. nem tett ott már az orosz semmit, levolt hangolva mindenki. mi aztán lassan bár de biztosan mindig közelebb haladtunk a mi, drága hazánk felé. úgy szokták mondani mindenüt jó, de legjobb otthon, ez egy igazi közmondás. mikor elindult velünk a vonat ment az úgy mint az örült. erős marha mozdonyok vannak ott, a vasút bizony nem valami rendesen van készítve, se kavics se kő csak a homok vagy föld rá a talpfa sín is már kész, hozott bennünket éjjel nappal nagy síkságokon erdőkön keresztül, végre elérkeztünk Kiebbe, itt kikellert szállni, megszakadt az utazás pár napra. 1918 április 24-ike Szentgyörgy napja, itt a városon kívül, olyan nyaraló telep féle helyen, több lakásba elszállásoltak jó és szépidő volt, elnézelődtünk szép lankás erdő között, itt főztek a számunkra jó bűdös hallevest kásával, amúgy is kapott minden ember egy jó nagy szárított bűdös halat, persze senkise ette meg, aki aztán elbírta adni, 80 kopeket adtak a civilek egy darabért akié nem kelt el, az elhajította csakúgy repült, hiába nem magyarnak való csemege

az. itt már érezni lehetett hogy minden drágult, különösen a ruházat, és lábbeli, lassan aztán kezdtünk összeszedegelőzni, indult a vonat hazafelé. az állomáson valami hat zsák szójababot raktak be a mi vonatunkra útravalónak, gondoltunk, hozott aztán a vonat bennünket éjjel, nappal, míg egyszer Bródiba értünk. ez már galíciában van, itt kiszáltunk, tovább nem lehetett vonattal jönni. itt láttuk a hatalmas kaszárnyákat leégetve, csak a falak voltak. innen aztán gyalog jöttünk valami tizkilómétert. voltak erre aztán olyan falu helyek csak azt láttuk, hogy itt is ház volt amott is ház volt, leettek rombolva, égetve, jöttek a szegény népek, ki gyalog, ki batyúval a hátán, ki pedig kocsival keresték a házukat, láttuk egy helyen a család lepakolt, és ott sírtak, nem volt lakás, csak a helye, szinte sajnáltuk őket, arra gondoltunk hátha minálunk is ilyen romokat találunk ha hazaérünk. én szerintem milyen barbárság a háború, az a sok érték összerombolva, leégetve, nem-e kevesebbe kerülne ha békés úton megegyeznének egymás között a háborús felek. De még az a sok szenvedés ember és állat amit kiáll, sőt nyomorék, özvegy, árva, még aki meghal annak már mindegy, elítélem a háborút.

Egy állomáson aztán megint vonatra ültünk, míg végre Lembergbe értünk, már most nem messze voltunk magyarországhoz, itt rostokolt a vonat sokáig, kaptunk fekete kávé, lekvárt és szalonát, de kenyeret nem, a civil asszonyok árulták a krumpli pogácsát, azt vettünk, kenyeret nem lehetett kapni, semmi pénzért sem. itt már kezdtük magunkat nem jól érezni, gondoltunk, hogy nálunk is drágaság van, hiány van mindenbe, nagynehezen aztán elindult a vonat, de gyanús volt az utazás, mert, ahelyett, hogy magyarország felé hallattunk volna óh dehogy, egyenest észak felé vitt bennünket már nem haza megyünk, mondtuk, valahova máshova visz a vonat bennünket, úgy is lett. Jó sokáig, tovább mint egy nap, még mindig északfelé megyünk, egyszer aztán Kovelbe értünk, lengyelországba de még itt sem szálltunk ki, mentünk tovább, mostmár nyugatnak, Kolm városába, no itt aztán kiszáltunk, voltak itt sok deszkából épült barak. elszállásoltak mindnyájunkat, kit ide, kit oda, ez a Kolm egy nagy zsidó lakta város, erre vannak azok a pajeszes zsidók amelyik talán nálunk is megszoktak fordulni, úgy szüret táján, azok szokták gázolni a mi zsidainkal a kósert bort.

Itt voltunk pár hétig, még meg is fűrödünk, a ruháinkat meg fertőtlenítették. lehetett menni egyik barakból volt itt sok magyar katona, is akik már elfoglalt területen a rendet voltak hivatva fenntartani, egyszer aztán innen is tovább mentünk a város másik oldalára. itt is fabarakok voltak, itt ért aztán bennünket 1918 pünkösöd napja, szép jó idő volt, itt istentiszteletet is tartottak, de nem pap hanem egy magyar százados, szép vidék volt erre, jó fekete földek, itt láttam a zsidót is dolgozni, a földet fogasolta, három lóval, három tagú fogással, de láttam itt hatalmas gőzgépeket is szántani hét ekével, nagyon szépen szántott, azt mondták magyar gépek voltak, itt aztán kiválogattak bennünket, ki milyen ezredbeli volt, itt elmaradtam a Gáspár Lajostól eddig mindig együtt voltunk, ő 38-as közös, én 30-as honvéd voltam, azokat aztán távolabbi barakokba vitték, itt már elővettük a testgyakorlatot, díszlépést, tisztelést stb. nehogy elfelejtsük. Volt itt máskülönben külön szórakozó hely is, itt mindenféle képes lap, újság, igazhogy régiék, de ez is jó volt, mert már régen volt a kezükbe magyar újság. Volt itt beszélőgép, harmonika, hegedű, ki mijenen tudott játszani, néha még táncra is volt kedve a fiataljainak, mi öregebbek csak néztük, de jó volt ez, nem untuk magunkat. volt itt kávéház is lehetett venni kenyeret, már akinek volt pénze. igaz, hogy jó zabos volt a kenyér, amúgy is olyant kaptunk, még túrós lepényt is árultak, dohányból volt legnagyobb hiány, itt már megismertük a tölgyfa levéllel, kevert dohányt, nem jó volt, de füstölt az volt a fontos, amúgy a koszt elég jó volt, és elégséges is. Végre aztán eljött az idő 28 nap után hogy útnak induljunk magyarország felé. azt mondták azért kellett itt lenni 28 nap, hogy nem-e valami járványt hozunk magunkkal, óh dehogy más oka volt annak, még pedig az, hogy nem-e lettünk az idegenbe kommunisták, nem ragadt miránk egy szemernyi se abból az eszméből, hozott aztán hazafelé a vonat bennünket. Falvakon, városokon keresztül, Csemizlibe is megállt velünk a vonat, jó időt töltöttünk itt, innen aztán küldtem is haza egy szép képeslapot; ma is megvan, szép házak voltak itt, láttunk itt akkora drót akadályt, amit összeszedtek, volt olyan rakás mint egy jónagy szalmakazal, innen is aztán jöttünk beljebb hazafelé, magyarország határán megállt a vonat, elénekeltük a himnuszt, és sírtunk örömmünkbe, a két évi fogság után de még előbb a harctéren eltöltött időt is beleszámítva, majd három évig nem látni a magyar hazát, és a családot, nem is gondolja az aki otthon ütötte a legyet, mi meg szenvedtünk, sokszor áztunk, fáztunk, de még néha éhezünk is, volt pedig olyan sok aki valahogy fel lett mentve, otthon aztán lebzselt, hízott, gazdagodott, jöttünk mostmár magyar földön a szép kárpátokon keresztül kerülte a vonatot a hegyeket olyan szerpentin utakon láttuk a vonat hátulját a kanyarokban egész görbe, két mozdonyal, egyik elől a másik hátul, erre többnyire kettős vágányok voltak, egyik vonat jött, a

másik ment, egymás mellett, erre már modern blokkházak, akkor innen kezelték a váltókat, én ezen is megütköztem hogy a mi szép népes alföldön miért még a régi rendszer szerint kezelik a váltókat, egy és egy pár sín van mifelénk, majd nem huszonöt év után készítettek az állomásokon blokk házakat, mindég közelebb értők, egyszer aztán azt vettük észre, hogy Budapesten vagyunk. itt a hatalmas ülei úti kaszárnyába kaptunk szállást, innen elmentem az István bátyámékhoz meglátogatni őket, megtudtam tőlük, hogy a fiatalabb fiúk, a Pisti, az orosz fronton a bugfolyó átmenésen való harcban elesett, az Anti az öregebb az katona a repülő osztagnál mint zászlós, mert gépész mérnök volt, néhány nap Pesti tartózkodás után lejöttünk Kecskemétre, egy beteg lovagnak a kaszárnyája mellé, itt megint nyolc napot kellett még tölteni, innen is írtam haza. mint látszik milyen keservesen lehet eljutni haza, mikor innen is szabadultunk, félegyházán keresztül majsának, mikor ideértünk ez egy kisebb állomás, ritkán megy a vonat Halasfelé, estefelé értünk oda, de a vonat csak éjfélkor indult volna Halas felé, no ez sok idő, ezt nem várjuk meg, úgyhogy valami hatan útnak indultunk gyalog, a többiek már útközben lele maradtak mi aztán útnak vettük magunkat Halasfelé, a kismajjai úton én jól tudom a járást, én voltam csak Halasi, öten tovább mentek Baja felé, úgy kiléptünk katonásan, csakúgy ettük a kilométereket mikor a mi tanyánk irányába értünk, elbúcsúztunk egymástól, és én egyenes neki-vágtam csak úgy toronyirányába, mint mondani szokták, valami jó négy kilométerre volt a tanyánk a kismajjai úthoz, sötét volt, többször nekimentem a szántóföldeken hol gabona hol kukorica vetéseknek, végre aztán elértem a mi földünknek az alsófelét, de erre meg víz volt, akkor sok víz volt, most azt kellett aztán kerülgetni, végre mégis hazaértem lehetett úgy tízóra este, már akkor lefeküdtek a családjaim, de a kutyák egy két vakkantás után már elis hallgattak, megismertek, úgy hogy zörgetni, kellett, de hamar ajtót nyitottak, hazaértem éppen, egészségesen, meg volt az öröm, nekem is, a családjaimnak is. Mikor bevonultam 1915-ben még gyermekek voltak a családjaim, mostmár nagy lányom és legény fiaim voltak, a harctéren kilenc hónapot fogságomba pont kétévet töltöttem, három hónap híjával három évet, tehát nagy változás történt addig míg odavoltam, a feleségem is kifizette minden adósságot, nem tartoztunk senkinek, mindennek jó ára volt, lehetett pénzelni, még készpénze is volt a feleségemnek, még ezer koronás is, amit azelőtt nem is láttunk, sok szénánk lett ezen nyáron, mikor vizes évek voltak mindig sok szénánk volt, gabona inkább nem volt annyi, mert megnyomta a víz a szántóföldeket. a fogságból akik hazajöttünk mindenki kapott kéthónap szabadságot, mikor ez letelt, be kellett vonulni Kecskemétre, mert a háború még állt. Kecskeméten aztán megint katonászkodni kellett, újra képeztek bennünket, más volt már a katonai regula, másként ment minden, más fegyver fogások, más tempó, minden másként ment, néha kimentünk gyakorlatozni hol erre, hol arra a határba, vagy őrséget kellett állni, valamit őrizni, malmot, pénzügyi palotát, stb. mindig foglalkoztunk valamivel, itt megint találkoztam a jelenlegi vőmmel, ő is hazaért a fogságból, ő is bevonult katonának mint én.

Körülbelül egy hónap múlva aztán harmincónkat kiválogattak, új ruhába öltöztünk azt mondták lemegyünk Belgrádba fináncnak, ez nem lesz rossz csak a harctérre ne vigyenek bennünket, nem is vittek, vonatra ültünk, aztán kecskeméten egy őrmester vezetése mellett le Szegednek, onnan át Szabadkának, és lefelé Belgrádnak Pétervárad, újvidék, Zimonyon át értünk aztán Belgrádba. [. . .]

Tehát Újvidékre értünk, itt egy iskolába kaptunk szállást, azon illetve egy másik uszájjon jöttek a Belgrádi fináncok is, de azokat hamar elküldték haza, viszont a csendőroket is elvitték valahova, úgy hogy csak mi honvédek maradtunk ott, több magyar katona volt ott, itt volt aztán szerencsénk látni mikor a baka odament a tiszthez és leszakította a csillagot a zubonyról. nem volt rang, nem kellett, az volt a jelszó, nem akarunk katonát látni. Itt Újvidéken ette a fene a horvátokat, kezdtek szembeszállni a magyar katonával, ezért aztán ott tartottak bennünket, a rendet fenntartani, itt láttuk egy nagy épületről az erkélyről a Köves tábornokot, felszólított bennünket, legyünk türelemmel, ne széledjünk el, mert szükség lehet ránk még, ott is voltunk néhány nap, kellett a civilektől elszedni a fegyvert, mert lövöldöztek veszettül minden ok és cél nélkül, össze is volt ott hordva annyi mindenféle fegyver, kard, lett volna egy vagonnal, ellettünk aztán csoportokra osztva, négy honvéd egy altiszt, így cirkáltunk össze-vissza a városba, a szállásunkon volt ottanyi katona ruha, egész halom. Volt ott egy huncut őrmester, nem közülünk való, azt mondja adjunk össze fejünként tíz koronát, majd ő gondoskodik kosztról, de nem mentünk bele, jó is volt, mert nemsoká voltunk úgysem ott, egy napon szolgálatba vagyunk, már dél van, kellene a felváltás, várunk, de várunk egyszer azt mondja a tizedes, ő volt velünk szolgálatba, haljátok fiúk minket nem váltanak ám fel, valami baj van, menjünk haza a szállásra, haza is értünk, de nem volt ott senki, no kedves testvérek ki hovávaló menjen haza, ha lehet,

Így aztán én az összeszedett fegyverekből kiválasztottam egy sárgaréz markolatú kardot, azt haza is hoztam mint emlék, még ma is meg van. A fináncoknál, csendőroknél orosz puskám volt, itt kilett cserélve magyarkatonai úgynevezett manlikker fegyverre, ezzel jöttem haza, Ujvidéken a történetek után ki az állomásra itt már teli volt a vonat katonával, mind hazafelétartott, nagynehezen elhelyezkedtünk a marha kocsiába, mert mind az volt, de a vonat nem akart menni, várni kellett, volt ott az állomáson több vonat is. egyszer látjuk, hogy szaladnak a bakák a mi vonatunkról a másik vonatához, némelyik már hozzák is a süveg cukrot, ki többet ki kevesebbet, egy cimborára aki velem volt a finánc és csendőroknél, azt mondja ő is elmegy hoz cukrot ha jut még, elis ment jött is nemsokára, ideje is volt, mert a vonat indult is, sokan ott is maradtak, elkéstek aztán tudtuk meg, hogy feltörték a vagon, szóval két vagon, elis hordta a nép civilek is katonákkal vegyest, az én cimborám is hozott jó felsüveg cukrot, barátságból nekem is adott egypár kilót. jött a vonat velünk hazafelé, mondták a vasutasok résen legyünk, a fegyverek kéznél legyenek, mert a szerbek is kezdtek lázogni ellenünk, meg a vonat teteje is teli volt bakával, némelyik onnan lövöldözött szélnek világnak, jött a vonat a magamódja szerint, több állomáson megállt, keveset késett, ilyenkor a baka leugrált szaladt széjjel, hol mit talál, volt mit találni, megrakodva álltak a vasúti kocsik vitték volna talán még a harctérre a sok hadifelszerelést, de már nem volt rá szükség, és így ott vesztegeltek a megrakott kocsik, nem tudom visszahozták-e vagy ott maradtak a szerbeknél, én azt hiszem ott maradt minden kocsiától mindenestől, nem törődött ott ilyesmivel senki, fej nélkül volt már a hazaértünk. hát szépen minden incidens nélkül nem zavart meg bennünket senki a halasi állomáson leadtuk a fegyvert, és mentünk ki ki a lakására pár nap így telt el, ekkor fellettünk szólítva önkéntes nemzetőröknek, és is jelentkeztem mint jó hazafi, meg volt az ok, fenn kellett tartani a rendet.

Itt most a gimnáziumba volt a főhadiszállás, Budai Ágoston főhadnagy vezetése alatt, őrséget kellett állni az állomásnál felhalmozott kukoricát kellett őrizni, a németek hordták ide, de már tovább nem értek rá elvinni, voltak valami százan ilyen nemzetőrök, egyszer jött a telefon Kalocsáról, hogy menjünk azonnal, mert ott ütik a zsidókat. hamar vonatra megyünk Kiskőrösre, ott kellett átszállni a Kalocsai vonatra, de sokat kellett várni, nem volt arrafelé vonat, bemegyünk aztán a restibe valamit enni vagy inni, de éjjel volt az idő, és nem volt más, csak füstölt húsból kocsonya, nem tudom holszedték össze, de volt jó sok belőle, jóllaktunk aztán kocsonyával, ízlett rá a bor, úgy reggel felé jött aztán az a vonat ami elvitt bennünket Kalocsára, mikor odaérünk az állomásra jó messze a várostól, miért mentünk kérdik tőlünk, mondja aztán a parancsnok hogy hívtak bennünket telefonon, hogy itt így meg úgy ütik a zsidókat, fene, egy párnak beverték az ablakát, más semmisen történt, hát ilyen vaklárma történt, visszajöttünk aztán úgy mint mentünk, nem lett ránk szükség, itthon aztán valameddig még bent tartózkodtunk, egyszer aztán nem lett ránk szükség, feloszlatták a mi csapatunkat, ki ki hazament a családjához, folytatni az otthoni dolgot, ami következett, ez 1918 őszén történt, ment a munka aztán otthon ahogy, következett, mindenki a maga portáján ahogy kívánta a helyzet, Telt múlt az idő mint rendesen mi parasztok nem sokat törődtünk a politikai helyzettel, nem érdekelt bennünket, meg volt ami kellett a háztartáshoz, mi kell egyébb, bántuk is mi ki a miniszter, örültünk hogy vége a háborúnak és itthon vagyunk a családi körben. Elmúlt a tél, jött a tavasz, később halljuk hogy a Károlyi kormány lemondott, jól van lessz másik lett is, de már kommunizmus. Garbai Sándor mint fő nem tudom micsoda, ez halasi ember volt, ismertük sokan, Kun Béla volt talán a fő fő nálunk, éppen vásár volt, mentünk a vásárra, marhákat árultunk, ebben az évben magunk arattunk, mert az egyik részesünk, aki már évek óta aratott nálunk, felmondta a további munkát, ő is átvedlett kommonistának, a másik cimborája meg nem aratott az évben, így aztán mi csináltuk az aratást, nem is volt sok gabonánk, mert a víz elvette sok szántó földünket, a fiaim lányom már mind segített, nem kellett még napszámos sem, ment a munka hiszen értettük mi a kaszállást, mindent el is végeztünk rendesen, be is hordunk annak módjaserint, elis csépeztünk később.

Többször bekellett kocsival menni, vinni a vöröskatonákat vagy másvalamit, egyszer öt kocsival vittünk katonákat Öttömőre a demarkációs vonalhoz közel, valami huszonöten lehettek a katonák, az évben sok víz volt, már mint 1919 ben a városnon alul úgyhívták azt a pusztarészt, Alsószállás erre igen sok helyen víz volt az úton is, majd felérte a kocsi deszkák fenekét, mentünk a rendes úton, míg egyszer odaértünk a kitűzött helyre, egy Korcsma udvarán már voltak ott többen vöröskatonák, ami kocsinkról is leszálltak, mi pedig kifogtuk a lovakat etetés végett, mi pedig öten kocsisok bementünk a kocsmába, megebédelni a magunkkal hozott ennivalóból, abba a helyiségbe katonáknak nem volt szabad bemenni, szigorúan tiltva volt a borivás, kérjük a kocsmárosnak nekünk lehetne-e bort inni, majd

megkérdi a katonák parancsnokát, egy főhadnagy volt, az aztán engedélyezett fél fél liter bort a mi számunkra, a katonák zúgolódtak is emiatt, mert beláttak az ablakon.

Mikor megebédeltünk, a lovaink is ettek, befogtunk és jöttünk üressen vissza, máskor megint bevoltam rendelve kocsiival, mindig én mentem, nem mondtam, fiaimnak, hogy menjetek ti is, én magam szerettem menni, most meg két vöröskatonát és egy civilt kellett vinni egy nagy szőlőtelepre zsidó-é volt, itt valami feljelentés történt, nem tudom mi tehát megyünk kifelé a városból, éppen azon az úton amerre a mi tanyánk is van, de az a civil aki jött velünk, valami bizalmi, az ő lakásuk a város szélén szinte útba esett, mikor az ő házukhoz értünk, álljak meg mondja, majd benéz hozzájuk, kis idő múlva hoz ám egy literes üveg bort, na igyunk, tölt a pohárba, mondom neki hisz bor tilalom van, de nekünk most nincs, mondja, azért is iszunk, mért ne innánk, megyünk aztán tovább a mi tanyánk mellett, no most meg gyerünk be mihozzánk majd iszunk pár pohár bort, nem, azt már nem, csak gyerünk, majd lessz ott ahova megyünk, odaérünk aztán a zsidó tulajdonos a városba lakott, itt csak az ispánja, ugyancsak zsidó, odaérünk, leszállunk a kocsiról, no, mit akarnak elvtársak mondja a zsidó. majd széjjel nézünk, megjegyvezdő útközben mikor még távolabb voltunk, énmellettem elől egy katona ült, feltűzött zsuronnyal, a másik hátul a bizalmival, szinte feltűzött zsuronnyal, azok ott hátul a bizalmival, szinte feltűzött zsuronnyal, azok ott hátul halkan azt beszélük, no majd rá ijesztünk a zsidóra, én vártam hogy, hogyan akarnak ráijeszteni, de nem vettem észre semmi ijesztést sem, megmutogatott mindent az ispán, még a pincébe is le mentünk, hatalmas nagy pince volt, a 30 hold szőlő elsőrendű jó termő, volt ott bor akkora hordókban, hogy létrán kellett rá felmenni, hozott aztán olyan három decis poharat, na aztán valami hat hordóból kostoltatta a jobbnál jobb bort, eresztette a gumi csövön.

Felmentünk aztán a pincéből, nézzük meg a szobákat, volt ott egy jó nagy, olyan ebédlő féle, és olyan háló féle, ott volt két ágy kevés vánkus, dunna nem is volt, azt aztán felforgatták. itt volt a szalma zsák alatt egy doboz jó szivar, kevés hújával, és volt ott tizenkét személyes ezüst evőeszköz, a szivarokra mindjárt rágyújtottunk, no ezeket bevisszük, én aztán befogtam a lovakat, felpakolták a szivaros dobozt, evőkészletet, gondolta a civil bizalmi milyen jó fogást csinált most ő, mikor hazaértünk a bizonyos párhelyiséghez, ott leugráltak a kocsiról, egy beszaladt a párttitkáráért jelenti, ki is jött a párttitkár Paprika Antal ügyvéd volt, mutatja neki a leletet, az mindjárt amint meglátta az ezüstkészletet, hát ezt minnek hozták be, ezt vissza kell adni, marta a bizalmi, hogy azt vissza kell küldeni, hogy aztán vissza küldte-e vagy sem, az már nemide tartozik.

Máskor megint bevoltam rendelve, most egy mérnököt és egy bizalmi kellett Fehértóra, ez egy pusztarézs Halasnak, itt van a város tulajdonába, valami nyolcszáz hold területű birtok, valami tüdőbetegek részére akartak sanatóriumot építeni, szép fenyves része van az erdőnek, itt lett egy domb forma kijelölve, itt aztán leállította a műszereket, elkezdett mérni és számolni, mikor kész lett a művelettel otthagytuk a helyet, bementünk a város tanyára volt ott sok épület, bogárn, kovácsműhely, mert a város önállóan gazdálkodott, volt a város gazda, erdő őr, az erdő őr ott is lakott, itt aztán megebédeltünk gombóclevest, utánna méz, méhek is voltak, ebéd után aztán jöttünk vissza, jó 12 km[re] van a várostól, van itt jónagy víz is, igen tiszta, járnak ki a városból fürdeni, mert vasút is vezet erre, és köves út, mikor jövünk, azt mondja a mérnök, ni ez is hiábavaló út és munka volt, nem lessz itt sanatórium soha, igaz a lett a mérnöknek, mert ma harminc év után sem épült fel.

1919-be meghalt az apósom, eltemettük annak rendje és módja szerint, nemsokára megbukott a kommonizmus, bejöttek a románok, megszállták ami maradt Magyarországból, mostmár azokat kellett kiszolgáltatni, hurcolkodni ide-oda, azoknak is úgy ingyenfuvarra kellett szolgálni mint a vörös katonáknak, csöbörből vödörbe. Egyszer két román katonát kellett Majsára vinni, egy lovuk a kocsihoz kötve jó harminc km-re, délután 2 óra körül volt, megyünk aztán jó trappba, az egyik lovam igen sörény volt, majd nem maga húzta a kocsit, a másik meg hajtós volt, a teher igaz nem sok volt, hármán ültünk a kocsin, én elől, hátul a két román, a lóhátul a kocsihoz kötve, jó meleg idő volt. odaértünk Majsára, a piac mellett volt a főhadiszállásuk, itt megettettem a lovakat, ők meg átadták a lovat, mostmár visszafelé fordultunk, de az én lovaim nem voltak patkóssak, így már a sörényebb sántítani kezdett, előbb ide kövesúton jöttünk, mondom, illetve mutatom hogy a lovamnak fáj a lába, had menjünk a másik úgynevezett kismajsi úton ez nem volt köves, meg is engedték, jöttünk aztán hazafelé. mondták most már lasabban is mehetünk, ráérünk, így aztán lépve kamótósan hajtottam, egyszer aztán bealkonyodott, sőt nemsokára sötét is lett, az út mentén voltak itt ott tanyák, egyhelyen aztán egy tanya irányába megállítottak, álljak meg, majd az egyik leugrik a kocsiról, a másik ott maradt velem,

nehogy megszökjek, bement aztán a tanyába az egyik, nem sok idő múlva jön vissza megrakodva, kenyér, és túrót hozott a nyalábjába, fel ült a kocsira, kipakolt, no együnk, nekem is adtak, én is ettem, pedig nekem ott volt az ülés fiókba a kosztom, ennivalóm, mikor megvacsoráztunk, jöttünk tovább, igaz, addig is jöttünk még ettünk, végre haza is értünk. van itt Halason egy nagy úgymondják csendőr potló idomító kaszárnya, itt volt sok román katona, idekellett ezeket is visszahozni, ott aztán engem elengedtek, mentem ki a tanyára, kint a mi tanyánkon is sűrűn megfordultak, sok szénánk volt, több kocsival be is vittünk nekik, ők is kijöttek és ők is megrakodtak és vitték minden fizetség nélkül. nekünk sokba kerültek még itt voltak, néha öt hat jött egy bandába, kértek enni, tudom, egyszer éppen paradicsomot akart a feleségem főzni, meglátják, idecsak, mondták, és kértek szalonnát is és kenyeret is és úgy nyersen neki, megszózták és már ették is, mi azelőtt meg nem ettük volna nyersen a paradicsomot, mikor elmentek, mondom én megkostolom milyen lehet, hát kérem ízlett, azóta úgy rászoktunk, szinte kívánja az ember, olyan egészséges termény a paradicsom hogy ritkítja párját.

Egyszer megint bevagyok híva kocsival, szoldátot, katonát vinni Kecskemétre, megint ötkocsival, mint máskor a vörösöket vinni, az én kocsimon három katona, egy kocsin motorkerékpár biciklik, a többi kocsin katonák, úgy délelőtt kilencóra tájon indultunk Majsafelé a kövesúton. Majsán keresztül mentünk átokháza, ott megetettük a lovainkat, magunk is ettünk és úgy mentünk tovább. Félegyházán át jó pár kilométerre itt az úthoz nem messze volt egy tanya. itt esteledett, tehát itt megint kifogtunk. volt nagy istálló, a lovakat bekötöttük, enni adtunk neki, mi is megvacsoráztunk a magunkkal hozott ennivalóból, itt éppen kukorica szedés volt, mi is segítettünk este fosztani unalomból, itt aztán a csuhé kukorica levél igen jó ágy lett, it aludtunk benne, másnap reggel útnak indultunk Kecskemétre, úgy délelőtt tízóra tájba értünk. ott aztán sorba a kaszárnyákat, keresni a helyet ahová irányítva lett volna a velünk hozott kerékpárok, addig ide addig oda, kilukadt semmire, sehelse került hely ahova azokat kellett hozni, vinni valószínű ezek a katonák akik velünk jöttek maguknak akarták a motor- és más kerékpárt. erre nem volt nekik engedélyük, hogy elvihessék. szépen kimentünk a vasút állomásra, az én kocsimra felraktunk ötmáza sót, zsákokba volt, könnyen fért a derékba, másik két kocsira meg dohányt cegaretát pakoltak, jöttünk hazafelé a katonákból néhányan ottmaradtak.

A kerékpárok és a motorkerékpár szépen visszajött, nem került hely nekik, hazafelé ugyan úgy, azzal a külömséggel, most nem ott háltunk, most Majsa alatt egy tanyába aludtunk, míg onnan haza, ugyanoda mentünk a csendőr laktanyába. itt lepakoltunk és elmegettünk haza a lakásra.

Egyszer aztán ez is elmúlt, kivonultak a románok, megtisztult az ország tőlük, most következett a Horti rendszer. mostmár volt Alkotmányunk, rendes Miniszterek, akik kormányozták az országot, meg volt a nép nyugodva, nem zaklatta senki, megfizettük az adót, nem háborgatott bennünket senki. volt minden elég, nem volt nagy drágaság, dolgozhatott mindenki, aki akart, nem volt az hogy te keveset dolgozol, már nem is eszel, a gazda ha megfogadota a napszámost, nem követelte tőle, te keveset dolgoztak, a 20-as években már nálam aratott az a régi munkásom aki előző évben, mert ő többet nem arat, azt hitte mindig úgy lessz, amint ők gondolták, tehát ráfolyamodott a munkára, mert másként nem lehet megélni.

II.

Gyűkér család: Évszázadok története

1914ik év beköszönt rendes hidegel, jó téli idővel és fojtata végig. Február is hidegel és zsuzsosan köszönt be, ahogy szem pál napján bezsuzosodot február 20ikáig mindég zsuzsosan hideg vót, 21től kezdset jó tavaszi idő fordulni és fojtata végig jó idővel. Február is hidegel és zsuzsosan köszönt be. Március jó idővel kezdte úgy hogy az őszi szántásba vetni, igen jó vót, 21ig, 21ikén let ojan eső jégel, hogy a határról alig tudtunk hazajöni, így szűnt meg a mezseji munka, vót elég eső sár. Április hívesen kezdte és fojtata végig szárazon, hívesen, nem vót nevelő. Május is hívesen kezdte, aminek a következménye a let, hogy 3ika viradóra lefagyot a szőlő, de a Gabona is ami a fejet kihánta, 4ike viradóra még hidegeb let, úgyhogy ami szőlő megmarat azt mind leete, nem maradt semi a cserebogár is, a hernyó is meget mindent amit tudot, ez a május nem vót nevelő, kevés eső vót, ha vót is mindég hideg vót utána és a szél azon módon kifuta, sovány aratásnak nézstünk elibe a buzáér már 14 forintot atak, kukoricsáér 8, Árpáér 7 forintot. Julcsa jányom is Május 2ikán esküdöt Homoja Lajos

fiamal, ez a hónap mostoha vót, Június is elég mostoha vót, 13ikán vót jó kis eső, e vót nevelő, mer nem vót hideg, az aratás koránt ment végbe, nem vót eső, az élet is nagyon ritka vót, nem fizsetet, nem nőt, fele magot se adott, mer igen gazsos vót, sok vót a repcsim, összesetem 2 mázsát ha nem töbet, pedig jobadán kiperget, azért búzsa let 46 m 44 kila Ár[pa] 37 m 4 kila, Gabona 11 m, Zsab 3 m. Összesen 97 mázsa 48 kila, a búzsáér atak 16 forint. Agusztus elég szárazson kezste, a kukoricásáho vékony bizsodalom vót, mer a pondró száraz idő nagyon megrongálta, az nem vót ojan nagy baj, nagyob vót az, hogy kitört a világháború, a monarkhiának kelet elsőnek leni, a szerbekre menni, a muszka bizstata, a porosz verekedet a muszkával, Fancsiával, a mijeink a szerbel, oroszal, minálunk se híkálták, ha nem kidobolták, hogy minden hadköteles, ki hon szolgált 24 óra alatt jelentkezsen, ami meg is történt 42 évesig. vót sírás elég, az én fiam is akkor ment el, hazsa se jöt töbet, a lovainkat is oda kelet adni, éntőlem is elviték mind a két lovamat, bajba vótam se fiam se lovam, mer a fiamat is elkívánták, it hagyot 3 árvát, vót bajom mer járó marha nélkül maratam, veni nem tutam, mer megint csak elviték vóna. 11 nemzset álot harcsba mind a monarcskiával [és] vilmus német császár[ra][1], joban a magyarok győzstek, de fordult a sor, hogy a mijeinknek kelet engedni, mer a muszka rengeteg vót, méghozsá sok vót a hazsaáruló, az országra a kárpátokon alogutakon betörték, máramaros szigetére, ahonan a mijeink harmadnap múlva visszaverték töb résztit, megsemisíték, töb mint 10 ezer muszka veszet el a nagy harcsba, de a porosz is jól csinálta, a mijeinkel egyesülve 50 ezer muszkanál töb halot és sebesült marat a csatatéren. írtózsatos vérontások vótak, amit a történelem nem jegyez. az én józsi fiam is ot szenvedet más országon. nem szabad vót megírni mere vanak, levelet is ha kaptunk 2 hétre vélve, pakot nem lehetet küldeni, nem veték, sokat éhezstek, vótak hetek, hogy csak káposzta torzsán élődtek még 45 nap nem etek csak harcsoltak, az élet ára is jól felment Búz[a] 20 f Ár[pa] 10 Ga[bona] 15 forint, szóval ez a október, szeptember sok bajt okozot, alig tutuk az őszi munkát végezni, se segicség, az idő is gyakran hátrált, mer esős vót, a kukoricát is zsengeesen kelet törni, október esősen kezste és fojtata végig. November is esősen kezste és fojtata, hol eső hol jó idő, de azsért az őszi munkát eltutuk végezni rendesen, az utóját november 3ikán vetetem, tavasz alá is kiszántotam 4 és fél köblöst, 3 napra való marat, de sok bajom vót a szőlővel, mindenfelé csak magam, a hó is leeset 20ikán, akkor szűnt meg a dolog, hideg let, az élet ára már megint lejob ment egy pár forintal, de elég baj vót az az országnak, mer nem szabad vót tiszta búza lisztet kiadni a malmoknak árpa vagy kukoricsa lisztel vegyest, mer minden nemzset egymásra támat, nem lehetet életet szálítani, sehonan mer mindegyiknek kelet igen nagy világháború vót, hadi kölcsönt is szedtek én is 1000 koronát atam, hogy csak boldoguljon az álom, bekerült az egész országra egy milliárd korona, ami nagy összeg. Írtózsatos vérontás vót, a Magyar verekedet a szerbel, muszkával, a szővecseségünk, nagy német Vilmus, muszkával, Francsiával, angolal, Belgával, albánok is a Muszkát támata a török persa. Szóval az egész izsland valás Áziába vagy három száz millióval vót az országnak elég baja, az oroszot segítete a japány, de az orosz nép nem is akart menni, de hátrulul szorítoták őket, ágyúval Gépfegyverrel muszáj vót neki, az én józsi fiam is ot vót kezsdettől. November 20ikán mán 100 napja vót, hogy mire dől, szívszorulva vártuk ami nag jdalmat okozot a Családra, mer November 18ikán varsó körül zsebrén majornál fejlővést kapot, amitől azonal halálát lelte. Megírták, Nagyandrás és Zsámbamiháj, Nagyandrás és Zsámba Miháj temeték el 18ikán, amit két hétre tudatak velünk, nagy veszejbe forgot az országra, mer már december elején kasáru is menekültek, mer sok muszka vót nehezszen bírtak vele, mi is nagyon féltünk, hogy menekülni kel, Nagy bajom vót a fiam vesztése is a baj is nagyon megtört míg vártam, nem eset oj nehezszen de mikor megtutam nem vót kedvem semit se csinálni, mer igen nehezszen eset az elvesztése, mer szülei tisztelő gyerek vót 29 éven át a nyomam se hágta, hagyot három árvát, a felesége is jó állapotba került, vót szívbeli fájdalom az egész családra. A vónknek is Homoja Lajosnak el kelet menni, mint ujancsnak kasára, onan Decsember elejin Nagyikikindára, sorozstak, aki katona nem vót 23tól 26ig. Decsember 9ikén kelet böcsrül meni szóval 1914ik esztendő nagyon szomorú vót, sok bánatot hagyot az országra sok családöt megkeserítet, de hiába mer meni kelet, mer támatak benünket az országra veszejbe forgot az idő is esős vót, vót sár karácsony is sáros vót, ez a hónap esős vót végig.

1915ik esztendő is esősen köszönt be és háborúval nem lehetet ki se mozdulni a nagy sárba, Sikén mán halacsot hogy 18tul 52ig soroznak. karácsony napjait is a legnagyobb háborúval töltöték, és nap nap után mindég fojt a háború, falusi szekereknek is meni kelet forspantra, Böcsrül is 23ikán kelet meni, gyalog munkára is meni kelet ha katona nem vót száncsolni, loápolónak, ez a hónap sáros vót 28ikáig, ekor let jó kis hó szélel, így let tél. Januárba 3 nap Februárius is azon szerint köszönt be, elég hideg vót 12ikéig, mer sok katonának kezse-lába megfagyot, vagy maga is megfagyot, 12ötül lágyult

meg, sár vót, 15ikére eső let, a hó is elment, nem lehetet sehova meni megszűnt a ganaj hordás, 21ikén az ég is megszendült a bik farkárul és nagy zszengés vilámlás vót, délután 5–6 óra közst és nagy esés, a népet még mindég kívánták, akár vót katona akár nem, hasznát veték árkolásra, temetkezésre, élelem szállításhoz, mer a harcst fojt szakadatlanul mindég, pedig az eső is mindég eset, az álam február 20ikáig az élelmet is lefoglalta, dob szó által nem szabad vót eladni akinek felesleges vót, csak a katonaság részére, a tulajdonosra is rá mérték, hogy mit lehetet meghagyni, egy szeméjre egy szóval nagyon rozst hejzsetbe vót az ország népe, némej része fel se vete a nagy időt, akinek nem vót oda senkije, ez a hónap sáros vót végig nem lehetet kivel dógozstni. Március jó tavaszi idővel köszönt be, vetni lehetet 4ikéig, csakhogy regelenként fagyot, 5ikén elkezdstet a hó esni, eset 2 nap, let hó elég, így let tél márciusba, úgyhogy akármilyen télnék odaillet vóna, álhatatlan hideg vót, a vasutat is behortta, nagy hideg vót, 14ikén gyengült meg, kezstet olvadni. A kárpátokba vót százsad katonaság, ahogy kiált csélba lóni, azon módon fagyot meg, mikor a hó olvat, akor találtak rá Premisli várat is 20ika körül aták fel a magyarok az oroszoknak, 5 hónapig éhezsteték őket, vótak böcsiek is bene, sokan, muszáj vót feladni, mer elfogyot az élelem, nagy drágaság vót, mer a városiak is kukoricsa málét etek, nem atak szebadon buzsalisztet, a kompré 3 korona vót, szabot ár, de többet is atak eset, az árpat vetetük 25–26ikán. eset az eső nem lehetet haladni, a dologal, 28ikán eső let, megszűnt a mezseji munka, 31ikén szántotunk de lágyba. Április beköszönt hó esésel, és hívesen és fojtata elég nedvesen, nem boldogultunk a tavaszi munkával, mer majdcsak mindég eset, 20ikán is sok árpa vót vetetlen, vótunk bajba mer az élelmet az álamnak oda kelet adni, a gazdákra is rászabták, hogy mit lehet meghagyni április nedves vót az utóján a kukoricásat szárazba kelet vetni, de azsér jó munkába. Május szárazson köszönt be és hívesen, vót egy kis fagy is az első hetibe, az utáni száraz hívesen fojtata, 16ikán let egy kis eső utána megint csak hívesre fordult, fojtata 28ikáig, 29ikén let eső egy kevés és esősen végezte be, 20ikán mán az olasz is felkelt elenünk, vót baja az országnak elég, a második hadikölcsönt is meg kezsték 16ikán ráment 1200 millió koronára. Június már nevelőb vót, különösen az őszi vetésekre, igen szépek vótak, a tavasziak is felhízsótak, mer igen jó nevelő idő vót, ez a hónap takarmányt is igen jót csináltunk, vót eső is, jó idő is. Július jó idővel kezste, vót elsején ojan eső, hogy majd elhordot bennünket, az aratást kezstük 3ikán, vót egy kis esés is ami a kukoricának igen sokat használt, de a takarást nem hátrálta, nem sok vót, végezsték 15ikén az utója már töb esőt kapot, pedig az árpa nem vót tökéletes éret, még meg puhán is dógozsták, 16ikán esőre fordult, nem lehetet haladni a dologal, különösen 20ikán mindég eset, vót eső, de azsért a föld kiszárat amikorra ugarolni kelet. Augusztus is elég nevelő vót, kukoricák nagyon szépek vótak, sarnyu mezsó taló lóhere, még a harmad lóherét is megkaszáltuk, az álam megszabta a buza árát, géplés elején, 37–38–39–40 korona, én is 50 mázsát 37 koronájával atam. Augusztus 28ikán mán 36 koronára szált, termet a részen kivel 517 kereszt let belőle, 137 mázsa 50 kilo, nagy drágaság vót, a hizsónak kilója 1 f 80 krj, a maglósertés is hízsni való 70–80–100 forint, 6 hetes malacs 20 f de a csizma is nagyon drága vót, egy pár csizsmáér kelet 30–35 forint. Szeptember is hívesen köszönt be 3ikán elkezdstet esni, vót eső elég, még a háború it se szűnt, 42ig. Augusztus 15ig be kelet rukolni, Szeptember 1én mán 50 évig kelet sor alá meni, nagyon kevesen gyötek ki, mind bemarkadt, mán it az oroszokat jól beszorítoták oroszországba, ez a hónap esős vót végig, nem boldogultunk a sok esésbe. Október is nedvesen, esősen köszönt be, a szüretet tetük 2ikán let 900 literen felül, a vetést kezstem 8ikán, de félbe kelet hagyni, a sok esésbe, a marhának lónak igen nagy ára vót, kelet 2 ökörér 1800 forint, valami csodás lóér 800–900–1000 forint, 60 forintos lóér 300 forint kelet, sertés húsz for[int], szalona 4 for[int] kilója, zsír 10 forint, mer nem vót, 16ikán elkezdstet esni, 17ikén is mindég eset, a törést kezstem 5ikén, végezstem 29ikén, de mindég hidegek vótak, ez a hónap híves, esős vót végig. November is nedvesen kezste, a harmadik hadikölcsönt is ekor kezsték, én atam bele 1300 forintot, vót mán ekor betéve 2550 forint, ez a hónap sáros vót, 17ikig inen hidegre fordult, és így nem halatunk az őszi munkával, 28ikán ojan hidegre fordult, hogy a hernád is úgy zsajlot, horta ahogy a vizset is alig lehetet látni, az élelmet is bekelet jelenteni kinek menyi vót, az álam részére, ez a hónap hidegel végezste. Decsemer elég jó idővel köszönt be, tavasznak oda illet vóna, csakhogy mindég sár vót, alig bírta a jószág a szekeret, ha fogtunk mindég tisztítani kelet a szekeret, sok kóré még 16ikára is marat, az utolsó napja is ojan jó idő vót, hogy a méhek, apró bogarak úgy jártak mint tavaszkor, egy darab csutka földet megkeztem tavasz alá szántani, 16ik év 2ikán végezstem, de másfele még vetetlenül marat akármenyi, it is vetetek karácsony hetibe is.

1916ik év nedvesen köszönt be ami kis fagya vót elment, sár let. 4ikén ojan jó időre fordult mint a legjobb tavaszi idő, ez a hónap esős sáros vót végig. Február már hidegre fordult és ködösre,

úgy hogy 10ikéig ganajt is lehetet hordani, de nagyon rázsós vót, 9ikén eset egy kis hó és sár let utána, ez a hónap esős sár vót végig. Március nedvesen köszönt be és fojtata sárosan. Márciusba már 50 évig kelet rukolni aki alkalmas vót, a vetést kezstem 17ikén, de lágyba, ősi szántásba, de vót ojan rosz út, hogy 15 véka magot vitem ki vetni, minden szőri szálán csorgot a víz, nem boldogultunk a rosz útba semire, úgy húzsta az üres szekeret, akár 10 mázsa let vóna rajta, az életnemüvel is megvótunk nem hatak egy szeméjre csak 17kilót egy hónapra, vetést végezstem 28ikán, de lágyba, 31ikén nagy szél fút, kiszárat a föld, nem lehetet jó munkát csinálni, mer a föld kemény vót. Április hideg dérel köszönt be, de azér utána jó idő vót, 10ikére a föld is anyira kiszárat, hogy nem lehetet szántani, a fák is javába virítottak, jó időbe csak a béke nem tudot hejreálni, nagy drágaság vót 2ökörer 2–3 ezer forintot atak, az utója elég esős vót, úgyhogy a kukoricásat lágyba kelet vetni, nagyon gyeges hantos vót. Május szárazsony kezdte és fojtata végig eső nélkül. Június is azon szerint nagy hőségel és eső nélkül fojtata végig, a kukoricák nagyon roszul néztek ki, apró sárgák vótak a nagy szárazba. Július száraz vót 15ikéig ekor kezdte el az eső esni, megázot a föld jól, az élet nagyon vékonyan fiztetet, nem híjába hogy nem vót rá eső, és még hozsá az oroszokal is ekor fojt a nagy csata, azok száz ezren estek áldozatul, ami a világ legnagyobb csatája vót, a nagy drágaság is meg vót, egy pár csizmáér kelet 60 forint, egy mázsa kukoriccsa 35 forint vót, egy 6 hetes malacs 50 forint, egy gyenge bornyú 300 forint vót, egy kila hús 8 forint, szóval ezst az évet nem lehetet gazdagnak mondani, a földnek holgya sok részi még 3 magot se adot, de vót ojan aki 8 magot is adot, a kukoriccsa is nagyon vékony vót, azt hitük júliusba hogy nem lesz belőle semi, mer sárga fél száraz vót, egy kánikulai hetes eső anyira hatot, hogy némej részi kifejlődöt, nekem vót a külső böcsi határon ojan kukoricásam, hogy akármikor se vót szeb, mégis szűk vót a kenyér, mer hasunkho szabták, egy szeméjre 14 kila egy hónapra, egy gyerekre 10 kila, az életet úgy kelet adni ahogy megvót az ára szabva, let 700 liter bor, az igen jó vót.

1917ik esztendő igen jó idővel köszönt be, nem vót hideg, de nem jó világ vót, mer az élelmet már it csak 12 kilót atak egy hónapra, de szeren[?] abul kenyérnek gyúrni elégnek kelet leni. Szeméjnként tavaszt se vethetet az ember akaratja szerint, holdankint 65 kilót hatak, aval kelet bevetni, ha csak el nem dugta az ember, de ha rajta kapták az embert elkobozták, nem fizetétk érte, az új termést is lefoglalták a gépnél, le kelet vele számolni, kinek menyi vót, és azt számolni kelet hogy hova tete, ha nem tudot vele elszámolni a felesleget elveték, ha töb nem marat is, lopni kelet az embernek a magáét, ha meg akart élni, meg egy szóval ez a 17ik esztendő nagyon száraz vót, nem vót eső egész nyáron, de azért az élelem igen szép vót akármikor se vót szeb, 8–9 magot adot holgya, és nagyon szép vót, a kukorica is csak félmagot adot, a kompré is sok részi a magját is alig ata meg, egy véka kompréér 15 forintot atak, egy mázsa répáér 10 forintot, egy rendes szeker szénáér 250 forint, egy mázsa széna 40 forint, egy cső kukoriccsa 12 krajcsár, egymázsa 80 forint, Búza 25 f Ga[bona] 22 Árp[a] 35 for[int] mázája egy pár csizma 150 forint, az élet vót legócsób. Bor igen jó vót, 2 f 50 krj atak literjéér, nekem termet 1000 liter seprüstül, eg kéve kóroér 80 krajcsár, a 7ik hadikölcsön is előfordult, én is atam az egészbe 1360 koronát, szóval nem lehet ezt a nagy drágaságot, mer egy óli nyúlér atak 10 forintot, mer 9 forint vót egy kila hús, egy lóér atam 1300 forintot, egy két éves csióér 1080 forintot, ez a 17ik év száraz vót végig kevés esővel.

1918ik év is jó téli idővel köszönt be, de azért nem javított a hejzseten semit csak a nagy szükséget hozsta magával, ez a hónap 19ikéig sima jeges vót, azután olvat, sár vót, 20iktul a méhek is jártak, ojan jó idő vót, hogy 24ikén pál napjára a hernád a jeget is elhánta, más napra beködlöt és a földet úgy tartota mintha eső let vóna rá, mindég sár vót Február derekáig, 15től kitisztult, megfagyot, és ojan jó poros út vót, akár nyárba, lehetet ganajt hordani, az út fagyos vót, az idő jó vót 28ikán mán vetettek is, jó földje vót. Március is igen jó idővel köszönt be én is elsején kezstem a vetést, igen jó munkába tetük őszi szántásba, amijenre életembe nem emlékszem, a ló ára is nagyon felment, 2000 forintos ló is vót akármenyi, a szarvasmarhának is csak ojan ára vót, 1 tehenér atak 1600 forintot, meg töbet, de ez az utója márciusnak nagyon rákeserítet, 25ikén délután feltámat a hideg szél még pedig ojan nagy mértékbe, hogy a kompré a földbe megfagyot és minden az árpa zsab is mer már akor ki vót kölve, pedig igen nagy ára vót mindennek, egy köből bökönyös zsabér 100 forint kelet, de csak csáton lehetet kapni. Április már nem kezdte ojan hidegen, mint március végezste, ki is fejlődöt a vetés, szép vót, de mit ért a föld nagyon ki vót száradva, nem vót bene nedveség, nem is nevelt semit, nem vót se eső, se hó, de azér a marha ára nem csökent, pedig takarmány nem vót, se mezső sem, ojan vót a legelő május elején akár nyárba, szent János napkor, mikor megszabadul, ecser se lakot a marha rajta jól a

gabona nagyon rosszul mutatot. Május is azon szerint nagyon mostohán köszönt be, egy kis nedveség mutatkozott, a hideg szél mingyán kivete a fődbül, a búzsáink is ojan sovány vót, hogy lábön elsült bokáig, fellábszárig ért és a fejét hánta vóna ha tuta vóna, a lóhere, lucerna elsült, nem lehetet megkaszálni, takarmány se nálunk se másut nem vót, de veni se lehetet, nagy bajba vótunk, a kukoricca, kompé az szépen ki köt, mer jó főgye vót, a tavasziak még májusba marathatot, nem ártot úgy a száraság mint az őszieknek, a szőlő is igen gazsdagon fakat, máskor se vót szeb ég ojan gazdag, de hiába, mer Június 5ike viradórá úgy elfagyot, hogy tet a szőlőmbe 2000 forint kárt, a kis nyáriason a kompré is, a bab is úgy elfagyot, hogy [nem] tudot kifelylődni. szép csalamádém vót, a fődig lefagyot, lekaszáltuk, úgy fakat ki újra igen sovány idő járt, egy mázsa széna 110 forint vót. Június is azon szerint vagy még hidegeben kezdte, mer 5ikén országszerte mindent lefagyasztot, a búzsa gabona szemjének azért nem ártot, nekem vót egy 6 vékásba luterna, szokot rajta leni 4 szekerele de most vót rajta egy ojan szekerele mint egy szekér szalmás ganaj, 7 vékás lóherén ugyananyi, az is vad torma, a jószág se ete, majd elveszet éhen, kivel se vót semi, ecser se lakot jól. egy 10 mázsás szekér szénáér atak 1100 forintot, nem lehetet kapni, nem vót se kesznyétembe, se szederkénybe, szóval körültünk sehol, a marhának mégis nagy ára vót, egy jó csikóér megatak háromezser forintot, vagy töbet, egy jó tehénér is 3000 forintot, vagy töbet, 13ikán vót csendes eső, eset egész nap mindég és ojan jó idő vót, hogy egész tavaszon nem vót ojan jó idő meg is újult minden, de az őszi vetések csak aprónak maratak, a búza térgyig, fellábszárig ért, nem lehetet magába kötni, de azért feje, szemje szép vót, a kukoriccsák azsér maradhatak, lehetet tőteni, némej részit, 15ikán, 9 hold földön vót 36 mázsa árpa 8 és fél holdon 37 mázsa búza 2 és fél holdon 12 mázsa gabona, de ojan bajba vótunk, hogy elkelet vele számolni, egy szemig, 10től 15kilót atak szeméjenkint. 18ikán igen jó időre fordult, jól megázot 29ike viradórá is. mindég eset, ez bizstatot meg a kukoriccsával, mer már azsok is nagyon megcsökentek, a nagy melegbe. Július is csak meleg száraz vót, 7 vékás lóherén ugyan anyi vót, mint a vénye egy fél szekerele, 6 vékás luternán is ugyananyi egy fél szekérel. Július utóján mán job idő járt, meg megázot egy kicsit, így let egy kis mezső a talóba, a gyp is megújult egy keveset. Augusztus mán áldásosaban kezdte, különösen 7ikén vót ojan eső, hogy az embert is majd elhorta, tenger vót minden ki is nevelte a kukoriccsát, vagy mindent ki is csözsöt jól, szépen fejlődöt, de 22ikétől let ojan hőség, hogy nem hitem vóna, hogy megcsökent minden, de legyen hála az egék urának, vót kukoriccsánk ojan, október elejire, hogy nem emlékszem jobra. Szeptember már nevelőb vót, a mezsőre, mer jó mezső vót, az árpa kelést meg lehetet kaszálni, térden felül csomb tövig ért, három szántásba vetetünk jó munkába, jó nevelő idő vót végig, csak a sarnyú nem ért semit, október is jó idővel kezdte, a szüretet megtetük az első napjaiba, ahol le nem fagyot, vót elég jó termés. De november meghozsta a gyászos napokat, mer 11ikén lerakták a fegyvert, mer muszáj vót mer a 4 közsponti hatalom ekoráig kibírta az egész nemzettel a harcst és gyövsöt, de már 11ikén muszáj vót, mer amerika újfent 4 millió emberel gyöt elenünk, Bulgária megata magát, ránk került a sor hiába törtük le szerbiát, nagy Oroszországot, montenegrót, Albániát, Romániát, Olaszországnak is töb részt elfoglaltuk, Pünköszi kirájság vót, mer a sor másképen hozsta. a kirájságot minden országba románian kivel megbuktaták, a népkormányzást, függetlenséget és Tizsa Istvánt, a kormányost, meglőték a saját szobájába, amivel igazán ekor let gyászba magyarország, holmi elpusztult urak veték a kormányzást a kezsekbe, amibe csakugyan nem vót köszönet, mer ami kis pézse vót az országnak, azt is elpusztították, megléptek, így osztán let az országnak elég baja, a kárja majd alákerüt rá a sor, igazsán ha Tizsát nem vesztik, az ország sorja is hamaráb rendre gyön, mer ő vót az egyedüli aki az országot részrehajlás nélkül kormányozsta, mer a fegyver lerakásnál a katonáinkat a hozsánk tartozsók, de mindég elenük vótak, horvátok, csehek, levetkezseték, meg fosztoták a mi katonáinkat, úgy ereszteték el téli időbe, sokat elpusztítottak, sok a vonatba megfagyot, mer nem vót ruhája, és a szövenceségek anyira pusztították, hogy elene nem lehetet álni, mer a magyaroknak mindenféljük a külhatáron marat, nem vót ágyú, se fegyver, románok, csehek, horvátok szeték el a határszélen, amik hozsánk tartoztak, ők letek a hatalmasok mer a mi jeink kulogva kevesen gyötek, így magyarország meg let szabályozsva, mer nem vót semiféle fegyvere, még a gyárját is elviték, Kasára is be kelet eresztteni, onan Miskócsra, hogy mi lesz a vége azst nem tuta senki megmondani, túrni kelet mindent, ami a legnagyobb vót, az ország belsejébe is megvót a nagy egyenetlenség, nem vót se katoná, se a ki a rendet feltartota vón, csak a nagy pusztulás vót, rablás minden mindenfele, meg a nagy retegés.

1919ik esztendő jó idővel köszönt be, és fojtata, különösen vízkereszt napjától, hogy akármijen jó tavaszi időnek odaillet vóna a hó is elment, ami ojan vastag vót, hogy a vetést a kapálástól lehetet

félteni mer a föld nem vót fagyos, a fa is ojan drága vót, hogy egy rendes szeker fáér kelet 50–60 forint, szóval ez a hónap nedves sáros vót végig. Március is sárosan biztatot, de azsért a szántást megkezstük 12ikén nem jó munkába, mer nagyon lágy vót, 15ikén megint csak elkezdset esni, eső let, 16ikán feltámat a hideg szél, nem vót jó idő, úgyhogy 21ikén tutuk elvetni amit kiszántotunk, azt is fagyba, lágyba, 22ikén megint csak eset, fut, az ég is megszendült, let jégeső, igen rósz esztendő következset ránk, mer az ország belseje is mindég forogot, a csehek is nagyon pusztítotak, garázdálkótkak. Kasa környékén is de mindenfele ahol elfoglalták, de nemcsak a csehek, hanem szerbek, románok is anyira öszeszorítotak, hogy nem hagytak a magyaroknak csak 13 vármegyét, mikor erdej, cseh, horvát bozsnyia, hercsegovina is hozsánk tartozsot, de oda le a bácskát, és nem is tudom hány vármegyét, máramaros szigetét elfoglalták tőlünk, nagy bajba vótunk úgy a só, mint a fa hiányában, esz a hónap esős sáros vót végig, úgyhogy a jószág a szekeret alig bírta. Április an[?]] módon kezste, és fojtata, mindég eset, sár vót, nem tutunk semit se csinálni, az árpát 11ikén tutuk elvetni, de azt is nagyon lágyba, rósz munkába, ekor megint félbe kelet hagyni, mer eset az eső, szóval mindég eset, a kukoricásat is 30ikán kezstük vetni, ekor egy kicsit szikat, jó let vóna, de megint csak esőre fordult, a tavaszi vetésre jó vót, mer ojan kemény vót, hogy a szekér nyoma nem lácsot meg rajta, Május egy nap jó idővel, de másodikán már esőre fordult, úgy hogy csak nem lehetet szántani, a kukoricának töb részei vetetlen vót, 5ikén szántotam egy nap lágyba, azt is bevágta az eső, félbe kelet hagyni, de még egyéb baj is vót, az ország sorja veszéjbe fogot, elsöben is a kominista törvény nagyon szigorúan kezste, minden legkisebér az embert halálra ítélték, ha elene szólt. Május elejin, Április utóján mentek a zsoldos katonák, töb köségen keresztül, ami jól eset nekik, elviték, a gazsdától a lovat kicserélték, ha jó vót, a borokat is, ami nekik jól eset, ekor gyötek a csehek is miskócsra, hogy megtörjék őket, a románok meg túl a tiszán vótak, mer a nagy uraknak menekülni kelet, mer elpusztítoták őket, a városokon a házsakat elveték, anak aták, akinek nem vót, falura is ki akart hatni, de az elenség bejövetele megakadályozsta, és várjuk a következsését, szóval betegésbe élt az ember, nem tutuk mi következsik ránk, nem vótunk szabadok, mindent rejtteni kelet, a bíróság is megszűnt, a néptanács uralkodot, ideiglenesen Lucson herkájon is, ezek vótak koministák, veres katonák, szóval a kocsis vót az úr, az urakat leszállították a hintóruul és aki kominista vót az ült fel, az övék vót a hatalom, nem lehetet szólni semit, ekor kelet a románoknak begyöni, mer sarkadot, bazsit nagyon veszéjlesztették, Grósz Jenőnek is a tiszteteknek is menekülni kelet, mer a koministák viték ami nekik kelet, nem álhatot elene senki, azért hozsták be a kül elenséget, azok pedig mindent ami jó eset nekik elviték, kenyeret, ruhaneműt, a lovakat, ami jó vót mind elviték, aki hibás vót azon 25 vagy 50 botot kapot és azután tokajba viték, elzárták, a Tisza Dobi Gróf Andrásinak a kastéját megfosztották, feldúlták, elviték belöle mindent, a borát is, szóval mindenét elpusztítoták, de meg is lakoltak érte a veresek, ijen vót a kominista uralom, mi is minden nap vártuk a meglepetést, mer közsel vót a harcs nyék körül tanyáztak a veres gárdisták, onan jártak rabolni, gyakran lehetet ágyú lövést halani, ez a hónap mindenképen gondot adot az embernek, a kukoricsa vetést is 9ikén végeztük, a répa magot 10ikén, a szőlőt mecsetük 17ikén, 18ikán let jó dér, 20ikán már a románok leptek meg benünket, szekeret, szerszámot, lovat, ami jól eset nekik mindent elvetek, az enyimet is, lovam, lószerszámom, szekerem, tehenem, aprólékomat, boromat is 300 litert, 2 hordót boral együt, ruhaneműt, takarmányomat, bökönyöst, lóherét jó 3 szekerele, ajnak való szalmámat is vagy 4 szekerele, mer e faluba nagyon keveset találtak, 22 szál deszkámat, ami megért darabja 300 koronát, szóval ami jól eset nekik, mindent elviték, elpusztítotak, szóval nem lehet számbaveni a kárt, mer akori áron drága vót minden, könyen rámegey 200 000 kétszázezer koronára, a pincseajtót ketévágták, mer nem tuták kinyitni, az ablakokat kivérték, nem lehet leírni a kárt, a munkával is el vótunk maradva, mer nem lehetet a határba kimeni, május 24ikén mán menekülni kelet, it kelet hagyni mindent lucsra, onan harkájra. Június elején gyötünk hazsa a nagy pocsklásra, minden úgy széjel vót hányva, 2 napi takarítás meg se tecset, úgy elvótunk maradva, hogy 15 nap nem tutunk csinálni semit, a határba se vót szabad kimeni, mer a gojó gyakran megfordult, és aztán azt se tutuk mihe fogjunk, adig az eső, az után a háború a templomot is úgy megrongálták, hogy nem lehetet belemeni, tiszteletre, de még egyes házsakat is. Június mán szárazon kezste és fojtata, 20ikán vót jó kis eső és jó idő, a takarást is úgy elhátrálta, hogy agusztus utóján gépeltünk. Szeptember 22ikén végezték it nálunk, de másfele még sok gépelni való vót, az idő nem hátrált, szárazság járt, kompré nagyon keves vót, a szőlő is megsült, megszárat, a földet se lehetet rendesen mivelni, takarmány vót elég, csak marhánk nem vót, mer a románok elszeték, nem lehetet veni, kelet egy tehenér 15 ezser forint, lovat is bajos vót veni, 100 forintos lóér kelet 16–18ezer forint,

igen nehezen tudtam végezni a munkámat, két tehenem ami jármos se vót, azon kelet kínlódni, a kominista elv is ekor tört meg, Kun béla is oroszországba szököt repülön, a románok által a régi rend álot hejre, horti Miklós vót a kormányzó, de a kormány nem vót álandó, a nagy urak külföldre menekültek, akik mehetek, akik elvesztettek, szóval veszedelmes hejzsetbe élt az ember, mindég reteget, félt. Október is szárazson kezste, de a szántást azér megkezstük, megszántotuk ameddig megvót szántva, lejeb nem lehetet, a vetést megkezstük, de nem tudot kikelni, mer száraz vót, a szüretet megtetük 10ikén, mer a románok a szőlőt is elhorták a javát, a bort is elveték, ami let el kelet teni, a németin let 350 liter, a homokon 750 liter, de nem a legjobbak vótak, mer éretlen vót és 11ikén megfagyot, csontá, 14ikén esőre fordult, meg hidegre, a kukoricát is ekor kezstük törni, mer igen zsód vót, én is 20ikán kezstem, de hidegek jártak, 24ikén esőre fordult, vót eső, vót sár, alig bírta a jószág a szekeret, oj nagy sár vót, mindég eset, de azsér jó idő vót, a törést november 12ikén végeztük, Márton után 4 marha kelet a szekérbe. November is esősen köszönt be és fojtata 16ikáig, 17ikén megfagyot, 18ikára leeset a hó, tél let, sok kukoricza vót töretlen, a szőlő fedetlen, vártuk a jövőt, ami töb mindég rekviráltak, megszeték az élelmet, elsőb pedig a felesleget eladták, a malomba is egymázsából 20 kilát vetek ki. Julcsa Jányom gyermekei is, Juliska meg ilonka November 25ikén születek. Decsemer is hol esős, hol havas vót, nem boldogultunk a munkával, a szőlőt is 2ikán fetük be jó lágyba, ez a hónap így fojt le, szóval karácsonyba már a harmadik tél múlt, ez az 19ik esztendő igen emlékezetes és nagyon sújos, mind az időjárás, mind a világ fojására, legelső a menekülés 2csor, a román és a veres katonák pusztítására még hozsá egy rozsz cselédet mondhatom idáig nem kárhozstam anyit mint a 19ik esztendőbe, a kór é a 20ik évre marat, hordani tavaszra.

1920ik esztendő is esősen köszönt be, és jó idővel, 2ikán a méhek is jártak, de a világ fojása nem enyhült, mer a komonisták bukása után fehér katonák léteztek, a komonista vezéreket agaták, a komonisták meg adig a nagy urakat agaták, szóval veszedelmes napokat éltünk, a vasútiak, gyárosiak, városiak, éheztek, nem vót meg a régi kényelem, a földmíves osztályt szorongaták, hogy mér nem látják el őket élelemel, hogy kényelemben lenének, holot a földmíves osztájtól is a lehetőségig elveték, hiába dógozsta a földet, még is alig vót kenyere, úgy elkomonizsálták, ez a hónap nem vót hideg, néha mutatkozot egy kis hó, az is elment az utolsó helibe, ganajt is lehetet hordani, kórét is mer az is mind kivel vót, én is mire behortam, más nap szántotam. Február is jó idővel köszönt be, egy kis hóval, de az országunkra nem igen virágzó vót, mer nagyon széjel tépték, lefegyverezsték alig marat belőle 10–12 vármegye, csak a nagy drágaság vót, mer a pézsnek nem vót értéke, egy tehenér lehetet veni 5 köblös földet is 2000 forintba számítva holgya, Girincsi uradalomba mer a háború alatt vete, serédi Gróf az ojan birtokot elveték, felporcslázták, nekem nem használt a háború, sőt nagy káromót, a fiam eleset 14be, a lovamat elveték, mind a kétót, 16ba egy lovam megdöglöt, a másik elnyomodot, 19be a románok elviték mindkét lovamot, szekerem, lószerszámom és egy bornyas tehenem, nem fizetek érte, magamnak kelet minden dógomat végezni, mer cseléd nem vót, két tehenem, így kelet hagyni a gazsdálkodásal, mer nem bírtam vele, oda kelet adni a jányomnak 9 köblös földet, a vashídat is akor hozsták hejre, az egyiket akit a románok elbombáztak fele híd kiment semire it a hernádon is elszüjlesztetek, a beton hídnak a fél végét úgy emelték fel nagy nehezen ideiglenesre. 1 mázsa búzsáér már 1000 koronát atak. Csakhogy nem vót, mindég rekviráltak vóna, ha vót vóna a város részére, szóval nem lehet leírni ahogy a kisgazsdálkodóval bántak, szorongaták, mer nagy ínség vót a városon, mer a piacra se viték, mer azst elveték félárba, ahogy inen hazsuról lehordták, nem mert miskócsra vini senkise. Március beköszönt, borúsán de azér jó idő vót a kór é a határon még mindég kivel vót, nem vót rá út, nagyon járatlan vót, a földéken jártunk, az is igen rozsz vót, 10ikéig kifogástalan jó idő vót, a szántást megkezstük 6ikán jó munkába, az igaz hogy puha vót, 10ikén mán esőre fordult, nem lehetet egy hétig a határba dógozni, nagy bajba vót a földmíves ember, mer a rekvirálsal is mindég szorítoták, az élelem árát nem aták meg rendesen, a töbi árucsikkehe nem tudot az ember boldogulni, egy mázsa búzsáér atak 100 forint szabad kézből pedig 6–7 száz forintot, egy méter kártonér 150 forintot kelet adni, a pézsnek nem vót értéke, mer mindennap bukóba vót, én is egy 140 literes hordó bort atam 3000 koronáér de hiába, mer Március 18ikán elkezsték a pézskeket béjegezni és felét elveték az álom részére, az értéke megmarat, azt mondták, hogy 4-es kamatot adnak rá, így lesz 25 év alatt kifizetve, ez a hónap azér jól viselte magát, lehetet csinálni azt amit. Április beköszönt, kevés esővel, jó idővel, 4ikén húsvétkor is eset délig, azután elég jó melegek jártak, úgy hogy a kukoricát a vetete jó munkába, aki koránt igyekezset vele, aki rendes időre hata, szárazba kelet vetni, mer ojan melegek jártak, a jószág a nyelvét kivetete, az ember is alig álhatta, a nagy meleget, favirágot nem lehetet május

elejére találni, hideg nélkül fojt le április, a szőlőfakadást is nagyon kihozta, az őszi vetést nagyon megvénytette, sok része ki is szárat, a rekvirálást nagyon szorították, nekem is 6 mázsa búzát kelet adni, csak fel ne dújják a portám, szóval nem a bakonyba vótak a rablók, hanem közstünk, a pénzst lebéjegezték, anak felét elveték, kénszerkölcsonbe én is 13ezer 600 koronát atam be, ami ot marat, szóval veszedelmes hejzsetbe vót az ember, a luternát május elejin mán kaszáltuk. Május is azson szerint nagy melegen kezdte, Sikéig, Sikén feltámat a hideg szél, esővel ekor mívelt meg a levegő, nem vót ojan meleg, vót egy kis eső is utána, így let egy kis nevelő idő, a gabona aprónak marat, a Búza, Árpa szépen mutatot, a zsabok is szép kövérek vótak, azér hogy a május melegen és szélel fojtata végig. Június is azson szerint kezdte és fojtata, 4ikén let egy kis eső és nevelő időre fordult, és híves, úgy hogy a híves hidegre fordult, 9ikén a bab, tök, kukoricsa sok hejen lefagyot, fojtata száraz hideg idővel, a béke alá is Junius 4ikén írtak, mer megint idegen katonák lepték vóna el az országot, hiába verte meg a magyar a Muszkát, románt, szerbet, montenegrót, albániát, az olaszt a németel együtt, még is csak ők letek felül Amerika segítségével, mer amerika gyöt 5milió emberel ránk meg a németre, még ekor se vertek vóna meg, deg az emberek által le kelet a fegyvert rakni. Magyarország só, szén, Petró, fa nélkül marat, a sót drágán kelet bevásárolni 20–22 koronába került kilója, ebe az évbe veték ki a Bócsiek túl a tiszát 50 koronájával holgyát, jól jártak vele, mer száraz időre fordult, egyebüt kevés takarmány termet, it a vizsálást is meg lehetet kaszálni, szóval ojan drágaság vót, hogy egy óli nyúlér 80 koronát adtak, egy tyúkér 180 koronát, egy kila hús vót 90 korona, ere a hónapra nem vót panasz, vót egy kis eső is, de azért lehetet a dologal haladni. Június is rendes időjárásal kezdte, csakhogy igen nagy melegek jártak, a kukoricását, nagyon megrongálta, de a jó eső ami vót anyira hejrehozta, hogy nem vót rá panasz, igen szépek vótak, megcsózsót, a takarást is 5ikén kezstük, szalmájára nem nagy vót, de a szem fej szépen kifejlődöt, szép vót, kánikulás is meleg vót, 28ikán esőre fordult, nem lehetet hordani, se szántani. Augusztus is jó idővel kezdte esősen, vót ojan eső, hogy majd e hordot benünket, a kazslak egy hét alatt kicsírázstak, a keresztet szárajtani kelet, a kánikula második hete, nagyon esős vót, a jó búzsa 7 magot adot, az árpa is majdcsak anyit, szóval ez a hónap esős vót végig. Augusztus is esős vót 10ikig, inen szárazs időre fordult, így tutunk ganajt hordani mer a sok esésbe nem tutunk haladni a munkával, minden egyre jöt, és a hónap utójára úgy kiszárat a föld, hogy erős vót szántani, a szüretet is megtetük 18ikán. a homokon let 600 liter, a németin let 550 liter, jó bor let, mer a szőlő aki meg nem rothat, megászot, mer sok részi megrothat, a törést kezstük 30ikán, igen szép kukoricsa vót. Október is jó meleg száraz idővel kezdte és fojtata 4ikéig inen esőre fordult, egy nap eset, de sokat ért a földnek, mer nagyon száraz vót, én a vetést kezstem 13ikán az ugarba, a remenciába 16ikán, homokra 21ikén, várjuk mi lesz, mer sok egér vót, mind szárazba vetődöt, az adó 80 percsentel emelkedet, 10 forint 100 forintra, 25ikén feltámat a hideg szél, ami a hernádot átal álasztota, a sertés ára elég nagy vót, én is két hízót elatam, 118 koronájával kilóját, eset érte 21 830 korona. November elég hidegen kezdte, 3ikán a hó leeset, a föld fagya kiment, így lehetet vetni, a szőlőt befedni, 19ikén megint csak hidegre fordult, 22ikén szántotam, azután megint csak tél let, ez a hónap így ment ki, három tél múlt el. Deczember már esőre fordult, sáros let, le kelet szántani, jó idő let, ekor kőtek ki a vetések, mer későn vetetük az egér miát egy liter szilvóriuomér kelet 80 forint, a Kisüstöt is ekor nyerte meg a kőség, mer az álam betiltota, nem szabad vót főzsi, a Hadi kölcsonre is ekor kezsték újfent a kamatot fizsetni, 1919be nem fizetek a román betérés véget, a szántást is 8ikán végezstem, mer leeset a hó, sár let, sok sár, ez a hónap nem vót hideg csak a nagy drágaság, 1 máz[s]a] búzsáér atak 2000-koronát 1 m kukoricásáér 1000 koronát szóval minden drága vót, karácsony szombatján és az év utolsó napján ojan jó idő vót, hogy a méhek, apró bogarak széltibe jártak.